

Foto: Veronica Gisslar, 4H

Allmän ledarhandledning

Versionsdatum 191219

Innehållsförteckning

Inför ett gårdsbesök – en film	sid 1
Tipspromenad	sid 2
Frågesport online	sid 2
Bakteriestopp.....	sid 3
Finn felen	sid 3
One Health memo.....	sid 4
Pysselbok	sid 5
Frågestigen.....	sid 5
Djuren på gården	sid 5
Faktablad	sid 6
Nyckelbudskap.....	sid 6
Skylt med besöksregler	sid 7
Handlingsplan vid zoonoshändelse.....	sid 7
Informationsskyltar.....	sid 7

Innehållsförteckningen länkar direkt till aktuell sida.

I filmen besöker Meja och Mart en gård. Förstås tvättar de händerna både före och efter besöket. Foto: Tanja Strand, SVA.

Inför ett gårdsbesök – en film

Filmen kan ses före ett planerat gårdsbesök, som en introduktion till vad som kommer att hända. Efter besöket kan filmen ses igen, det ger möjlighet att återkoppla till och diskutera vad som hände under besöket.

Filmen kan också användas i rent utbildningssyfte, för kunskapsinhämtning om hygien, smittskydd, djurskydd och livsmedelshygien.

Filmen riktar sig till barn och barngrupper i åldern 7-12 år, men kan med fördel ses av både barn och vuxna. Barngrupper i till exempel förskola eller skola rekommenderas att se filmen i sällskap med lärare/ledare eller förälder. De vuxnas roll blir då att fånga upp frågor från barnen.

Djupare förståelse för och kunskap om de områden som behandlas i filmen kan hämtas genom läsning av nyckelbudskapen om smittskydd, djurskydd och miljö. Smittskydd - framförallt sid 9 om zoonoser, sid 13 vikten av handtvätt, sid 14-17 om smittrisker för människor och djur. Djurskydd - hela avsnittet på sid 33-41. Miljö - framförallt sid 73 om skräp och sid 74 om måltider i naturen.

Tipspromenad

Tipspromenadens frågor täcker sex olika kunskapsområden och finns i tre olika svårighetsnivåer: lätt, medel och svår nivå. Totalt finns 119 frågor. Detta innebär att frågor kan väljas ut i relation till ålder och grupp. På en familjedag kan man till exempel blanda svåra och lätta frågor så att i en grupp med blandade åldrar kan delta. Om tipspromenaden ska göras för yngre barn används företrädesvis frågor från den lätta nivån, de med grön färg. På alla frågor finns en QR-kod som gör det möjligt att få frågan uppläst.

Av de 119 frågorna finns 26 översatta till ytterligare 5 språk. QR-koden på översatta frågor kan användas för att få frågan uppläst på engelska. Detta gör det möjligt att skapa tipspromenader som passar grupper med flera olika språktillhörigheter.

En tipspromenad med 13 frågor rekommenderas. Efter tipspromenaden bör resultatet meddelas muntligt. En god idé är att i samband med detta diskutera frågornas innehåll, svarsalternativen och eventuella oklarheter.

Tipsfrågorna kan användas på olika sätt: som frågesport i utbildningssyfte för nya ledare, inomhus såväl som utomhus. De kan också användas i samband med lägerverksamhet, hajker, ridskoleverksamhet och klubbverksamheter.

Djupare kunskap om de ämnen som täcks av tipsfrågorna finns i häftet Nyckelbudskap och faktabladen som i kortversion presenterar nyckelbudskapens sex kunskapsområden.

Frågesport online

Med detta digitala verktyg kan kunskaper inom de olika nyckelbudskapen testas. Den kan användas av alla åldrar och genomförs med hjälp av mobiltelefon eller dator.

Detta digitala verktyg lämpar sig väl vid ledarutbildningar och kombineras då lämpligen med läsning av nyckelbudskapen, antingen i förkortad version; faktabladen, eller i fullversion.

Kahooten kan på så vis också användas för viss certifiering av ledare som ska arbeta med utbildning i verksamheter där människor och djur möts.

Bakteriestopp

Introduktion till spelet finns som film på Youtube. Dessutom finns en spelinstruktion med spelregler på både svenska och engelska. Innan spelet börjar bör ledaren förklara för deltagarna vad antibiotika, antibiotikaresistens och bakterier är för något (Nyckelbudskapen ger kunskapsstöd). Detta görs lämpligen i samband med att bilderna på spelbrickorna visas.

Bakteriestopp spelas i grupp, en lämplig gruppstorlek kan vara 3-4 deltagare. Det riktar sig till deltagare i åldern 7-12 år, men inget hindrar att också vuxna är med och spelar. Ju yngre deltagarna är desto mer stöd och hjälp kan behövas från en ledare under själva spelet. Man kan även ha grupper med blandade åldrar.

Bakteriestopp kan spelas både ute- och inomhus, på marken, på golvet eller på ett större bord. Om man vill skydda brickorna kan man placera ut dem på ett underlag vid spel utomhus, till exempel en vaxduk eller en presenning.

Undvik att spela spelet på tid och som en tävling. Tanken med spelupplägget är att det ska uppmuntra till samarbete. Avsätt tid för samtal och diskussion efter att spelet avslutats.

Läs mera om handhygien och antibiotikaresistens på sid 23-32 i Nyckelbudskapen.

Finn felen

Syftet med Finn Felen är att skapa underlag för samtal och diskussioner om smittskydd, livsmedelshygien och djurskydd med barn och ungdomar.

Finn felen innehåller åtta bilder. Som ledare bör du använda en bild i taget och samtala om vad bilden visar. Här gäller det att hitta fram till vad det är som är mindre bra eller fel i bilden, med hjälp av förslag från dem som deltar i samtalet.

Att tydliggöra var det är som är fel och vad som kan hända om man gör det bilden visar är viktigt. Det är med andra ord pedagogiskt viktigt att inte bara säga att det är fel utan också varför det är fel. Under en lägervecka kan man arbeta med en till två bilder per dag och knyta samman dem med övriga aktiviteter på gården den dagen.

En kortversion av de nyckelbudskap som berörs; smittskydd, livsmedelshygien och djurskydd ger kunskapsstöd. Stöd för diskussion och genomförande finns i ett särskilt diskussionsunderlag.

Foto: Karin Troell, SVA

One Health memo kan spelas på ett bord, ett golv eller på marken utomhus.

One Health memo

Detta spel vänder sig i första hand till barn yngre än 7 år. Men inget hindrar att det även spelas av äldre barn eftersom det kan spelas på flera sätt. Det kan även spelas i åldersblandade grupper.

Memory-spelet består av 36 plattor med 12 par i serier om 3 bilder som hör ihop, till skillnad från traditionella memory-spel som består av par. I detta spel är två av bilderna identiska och korrekta, de har en glad gubbe nere i högra hörnet. Den tredje bilden visar något som är mindre bra eller felaktigt och har då en ledsen gubbe nere i högra hörnet.

One Health memo är tänkt som ett inomhusspel, men kan även tas med utomhus. Spelplattorna läggs ut på marken, på golvet eller på ett bord. Spelet går exempelvis bra att använda under lägerverksamhet inne eller ute under höst och vår.

Spelet kan spelas som ett vanligt memory om det ska spelas av yngre barn. Då används endast paren med glada gubbar. Spelar äldre barn eller åldersblandade grupper gör den tredje spelbrickan i varje par spelet mer utmanande. Till spelet hör en spelinstruktion som också innehåller ett diskussionsunderlag.

Ledaren bör finnas med för att fånga upp frågor under spelets gång. Diskussion om spelarnas frågor och spelplattornas bilder kan föras både i samband med pågående spel och efter, vilket gör ledarens närvaro viktig.

Man kan även använda spelplattorna som illustrationer för att diskutera och hämta in kunskap om smittskydd, livsmedelshygien eller djurskydd. Spelet utgår från dessa kunskapsområden i nyckelbudskapen.

Pysselbok

Pysselboken innehåller nio olika pyssel och vänder sig framför allt till yngre barn. Den finns även på engelska och är självinstruerande om man kan läsa. Hur varje pyssel ska utföras kan dock behöva beskrivas muntligt i de fall barnet inte kan läsa.

Bokens pyssel är både roliga och kreativa, dessutom har de kopplingar till de kunskapsområden som täcks av nyckelbudskapen. Det framgår av själva uppgiften. Därför är ledarens närvaro viktig då barnen pysslar. Ledaren kan behöva förklara och förtydliga budskapen samt lyssna till barnens frågor för vidare samtal och diskussion. Det är lämpligt att man arbetar med ett pyssel i taget och att man efteråt diskuterar med barnen vad de innebär rent konkret.

Frågestigen

Frågestigen är ett spel med frågor, utmaningar och spelpjäser för utomhusbruk. Svårighetsgraden kan anpassas efter olika åldersgrupper. Syftet är att på ett aktivt och roligt sätt förmedla kunskap om sådant som är viktigt att veta när man umgås med djur, hanterar mat och vistas i naturen.

Totalt finns 90 olika frågekort med facit, och med tre olika färgmarkeringar. De gröna korten (lätta) är avsedda för åldersgruppen 7-9 år, de gula (medel) för 10-12 åringar och de rosa (svåra) för 13 år eller äldre.

Frågorna kopplar till de kunskapsområden som täcks av nyckelbudskapen. Utmaningskortet innehåller aktiviteter som enkelt kan utföras utomhus, i några fall på tid.

Det material som finns tillgängligt för egen utskrift: frågekort, utmaningskort och spelinstruktioner, behöver kompletteras med stegplattor för att markera stigen i naturen (24 stycken), en stor tärning, spelpjäser (3 stycken) och ett timglas/tidtagarur.

Ett komplett spelmaterial förpackat i en tygpåse finns till försäljning från SVA.

Djuren på gården

Ett material som kan användas för att i grupp prata om sju vanlig tamdjur. Djuren: häst, gris, ko, får, get, kanin och höna presenteras med bild och beskrivande text på sex olika språk (svenska, arabiska, dari, engelska, somaliska och tigrinja). Diskussionsunderlaget ger stöd för samtalen.

Kunskapsstöd och faktablad

Dokumentet Nyckelbudskap (se nedan) redovisar viktiga fakta inom kunskapsområdena smittskydd, antibiotikaresistens, djurskydd, livsmedelshygien, miljö och resor till andra länder.

Kunskapsstödet sammanfattar viktiga fakta om smittskydd, djurskydd och livsmedelshygien. Det ger en översiktlig orientering om hur man ska förhålla sig för att inte bli smittad och för att undvika att sprida smitta och antibiotikaresistens. Materialet har tagits fram för att ge stöd vid utbildning av nya ungdomsledare inom 4H och kan med fördel användas när nya ledare ska introduceras, exempelvis på en gård, eller inför lägerverksamhet. Kahooten kan sedan användas för att testa de nya ledarnas kunskaper inom de olika områdena.

Faktabladerna sammanfattar huvudinnehållet inom alla de sex kunskapsområden som redovisas i Nyckelbudskapen och kan också användas vid ledarutbildningar eller för att skaffa en snabb överblick över den kunskap som förmedlas i nyckelbudskapen.

Nyckelbudskap

Nyckelbudskapen bör finnas på alla 4H-gårdar och även i andra verksamheter där barn och djur möts.

I nyckelbudskapen finns saklig och konkret information om kunskapsområdena Smittskydd, Antibiotikaresistens, Djurskydd, Livsmedelshygien, Miljö och Resor till andra länder.

Nyckelbudskapen ger därför snabb tillgång till information om frågor som är aktuella i verksamheter och miljöer där barn och djur möts och bör alltid vara lättillgängliga.

Skylt med besöksregler

Huvudbudskapet i besöksreglerna har sammanfattats i en skylt som godkänts av Jordbruksverket. Budskapet är att händer måste tvättas både före och efter att du varit i kontakt med djur samt att kläder och skor/stövlar ska vara rena.

Alla verksamheter som håller djur och tar emot besökare är skyldiga att förse besökare med möjligheter att tvätta händerna med rinnande vatten, flytande tvål, engångshanddukar och handdesinfektion. Denna information behöver ibland anpassas till besökare och kompletteras muntligt. Skylten ska sitta väl synlig och bör vara den första skylt man ser vid ankomst till gården.

Handlingsplan vid zoonoshändelse

Handlingsplanen ger vägledning för hur man ska agera vid misstanke om att djur på gården bär på zoonotiska smittämnen, det vill säga smittämnen som kan överföras mellan djur och människor. Planen bör hållas uppdaterad när det gäller vem och vilka som ska kontaktas vid misstanke om en zoonoshändelse. Materialet kan med fördel även användas i utbildningssyfte för att förebygga zoonoshändelser.

Informationsskyltar

Dessa skyltar bör sitta uppe på gårdarna, väl synliga på strategiska platser. Skyltarna är framtagna med både text och bild för att alla ska kunna förstå och uppfatta budskapet, även den som inte kan läsa. Flera av skyltarna finns dessutom på fem andra språk.

